

Jaarverslag 2017
Strategische Board Stedendriehoek
Cleantech Regio

Inhoudsopgave

1. Introductie	1
2. Visie en Missie	1
3. Doelen en ambities	1
4. Realisatie en activiteiten	2
4.1. <i>Energietransitie en duurzaamheid</i>	2
4.2. <i>Circulaire economie en innovatie</i>	3
4.3. <i>Human Capital</i>	4
4.4. <i>Smart Industries</i>	4
4.5. <i>Evenementen en communicatie</i>	4
5. Duiding rol en positie Strategische Board en resultaten	5
6. Cleantech Regio Development	7
7. Bedrijfsvoering en organisatie	9
Bijlage 1. Tafel Energietransitie	1
Bijlage 2. Tafel Circulair	2
Bijlage 3. Tafel Human Capital	2
Bijlage 4. Tafel Profileert	2
Bijlage 5. Strategische communicatie Cleantech Regio	3

1. Introductie

De Strategische Board Cleantech Regio Stedendriehoek (verder te noemen “de Board”) is een slank en wendbaar samenwerkingsverband van ondernemers, onderwijs- en onderzoekinstellingen en overheden in de regio. Het primaire werkgebied van de Board is de Cleantech Regio, gelegen in de Stedendriehoek welke de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen omvat. De Board werkt samen met partijen uit heel (Oost) Nederland en daarbuiten.

In de Cleantech Regio hebben we stevige ambities. Deze zijn in 2017 opnieuw vastgesteld in onze visie en missie. Samen met het Dagelijks Bestuur van de WGR zijn we in 2017 het traject gestart tot één gemeenschappelijke Agenda voor de Cleantech Regio voor 2019 – 2023.

Hiermee brengen we samen met onze partners focus aan in de uitvoering van onze ambities via concrete doelstellingen en projecten.

Dit jaarverslag is voor het eerst ingericht langs de thema’s van onze ambities: energieneutraal en afvalvrij in 2030, waarbij we goed opgeleide mensen in onze regio hebben.

De focus op onze ambities zetten we in 2018 voort en werken aan een monitoringssysteem om onze voortgang te meten en te kunnen delen met onze partners, inwoners en stakeholders.

2. Visie en Missie

In 2017 hebben we onze Visie en Missie opnieuw vastgesteld en in onze board van februari 2018 bekrachtigd.

Visie: To a sustainable prosperity

Missie:

Cleantech Regio is de regio om te wonen, werken, studeren, ondernemen en recreëren.

Ondernemers, Overheid en Onderwijs & Onderzoek werken vernieuwend samen aan een duurzame welvaart! In 2030 zijn we energieneutraal en afvalvrij.

De visie en missie worden uitgevoerd via de vier pijlers: Energietransitie, Circulair, Human Capital en Smart Industries.

3. Doelen en ambities

De Strategische Board werkt in de Cleantech Regio aan een aantal thema’s, zoals ook vastgelegd in de Cleantech Agenda, welke een aantal concrete doelstellingen kent tot 2020.

De doelen en ambities zijn onder te verdelen in de vier pijlers of thema’s vanuit de visie en missie.

1. Energietransitie en Duurzaamheid

We zetten in op energiebesparing, benutten restwarmte en wekken duurzame energie op met behulp van zon, wind, water en bodem.

Ambitie is energieneutraliteit in 2030.

In 2020 hebben 10% minder CO₂-uitstoot /gebruik van fossiele energie (-/- 200.000 ton CO₂)

2. Circulaire Economie en Innovatie

Duurzaam en energieneutraal produceren met zo min mogelijk afval. Nieuwe toepassingen, producten en verdienmodellen in cleantech versterken onze economie.

We willen kringlopen sluiten, zowel bij huishoudens als bij bedrijven.

Ambitie is om in 2030 afvalvrij te zijn.

In 2020 hebben we 33% minder huishoudelijk afval (-/- 20.000 ton)

3. Human Capital

Om onze cleantech ambities waar te kunnen maken, hebben ondernemers goed opgeleide en gekwalificeerde medewerkers nodig. Daarom werken we aan een duurzame arbeidsmarkt waar onderwijs en arbeidsmarkt op elkaar aansluiten.

We hebben in het Akkoord van Beekbergen een aantal heldere doelen gesteld voor 2030:

- laagste werkloosheid van Nederland

- iedereen met een afstand tot de arbeidsmarkt actief

- iedereen minimaal een startkwalificatie
  - iedere vacature goed en snel vervuld
- In 2020 hebben we 4.000 nieuwe cleantech banen gerealiseerd (€ + 200 miljoen stijging BRP)

4. Smart Industries

Deze pijler wordt in 2018 nader ingevuld.

In 2017 zijn we een traject gestart om de diverse agenda's in de Cleantech Regio met de diverse achterbannen om te vormen tot een breed gedragen Agenda Cleantech Regio 2019-2023. Deze is begin maart 2018 vastgesteld door de Strategische Board en het Dagelijks Bestuur van de WGR. In 2018 moet deze Agenda met concrete doelen en ambities met de betrokken partners samen leiden tot een investeringsagenda voor de jaren 2019-2023.

4. Realisatie en activiteiten

In 2017 hebben in de vier pijlers diverse activiteiten plaats gevonden en diverse initiatieven vanuit onze netwerken en partners ondersteund. Een aantal van deze activiteiten en initiatieven staan hier benoemd, onderverdeeld naar de thema's.

4.1. Energietransitie en duurzaamheid

Vanuit de Tafel Energietransitie zijn tafelbijeenkomsten gehouden en bijdragen geleverd aan concrete initiatieven.

- Tafelbijeenkomst energiebesparing bij bedrijven
- Tafelbijeenkomst schone mobiliteit
- Tafelbijeenkomst energie coaching in samenwerking met de Regionale Alliantie
- Tafelbijeenkomst energiemaatregelen bij monumenten
- Bijdrage aan mogelijke uitvoering van seismisch onderzoek diepe geothermie Eerbeek/Loenen
- Energiekansenkaart A1 Zone

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD zijn de volgende projecten ondersteund en opdrachten verstrekt:

Projectenlijst CTRD in 2017 geïnitieerd (subsidies)

Projectnaam	Aanvrager	Thema	Initiatie
3D congresgebouw	Slaapfabriek	ENERGIE	2017
Clean Energy Storage	Sparkling	ENERGIE	2017
Clean Tech House	Saxion	ENERGIE	2017
Energieke Regio Wm-MKB	Stichting E-Regio's	ENERGIE	2017
Groene fabriek	Lochem	ENERGIE	2017
Groene kolenboer Coöperatie	Groene Kolenboer	ENERGIE	2017
IJssel energie (kribkracht)	Consortium o.a. Zutphen, RWS, Innovatie partners	ENERGIE	2017
Mestverwaarding	CCS Veehouderij Bathmen	ENERGIE	2017
MKB energie abonnement	Cotrust	ENERGIE	2017
Remmende treinen-Hedgehog	Hedgehog	ENERGIE	2017
Sparkling-2 energie storage vervolg	Sparkling	ENERGIE	2017
Verduurzamen particuliere woningen	WOAB	ENERGIE	2017
Verduurzaming BKA Apeldoorn	BKA ism Apeldoorn	ENERGIE	2017
Warmtenet Mars	Consortium Zutphen, GMB e.a.	ENERGIE	2017
Wijk van toekomst A'doorn	Gem Apeldoorn	ENERGIE	2017

Overzicht Opdrachten CTRD uit Vliegwiel

Titel	Aanvrager	Thema	Initiatie
MKB Energieabonnement	Cotrust	ENERGIE	2017
Energieke regio, eerste fases	Stichting Energieke Regios	ENERGIE	2017
Vervoer over water voorstudie	BMD Parkmanagement	ENERGIE	2017
Hydraulische hybride aandrijving	DHH	ENERGIE	2017
Remmende treinen	Hedgehog	ENERGIE	2017

4.2. Circulaire economie en innovatie

In het najaar van 2017 is door de Board besloten om de tafel Circulair in te stellen.

Deze tafel zal in 2018 worden opgebouwd rondom de thema's uit de Agenda Cleantech Regio 2019-2023.

Belangrijke doelstelling op circulair gebied is om in 2023 afvalvrij te zijn, in ieder geval voor wat betreft huishoudelijk afval.

De stand van zaken:

	2014	2015	2016	2017	Cum.
Aantal kg restafval/inwoner/jaar	149	131	131	125	16%

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD zijn de volgende projecten ondersteund en opdrachten verstrekt:

Projectenlijst CTRD in 2017 geïnitieerd (subsidies)

Projectnaam	Aanvrager	Thema	Initiatie
Biorights: bio plastic uit melkzuur	Genesyst	CIRCULAIR	2017
Hertzberger	Certudo	CIRCULAIR	2017
Hotspot Eiwit uit alternatieve bronnen	MeatCo/Nochy/GreenSea/TopBV	CIRCULAIR	2017
Netwerk Circles	Kiemt-VNO	CIRCULAIR	2017

Overzicht Opdrachten CTRD uit

vliegwiel

Titel	Aanvrager	Thema	Initiatie
Haalbaarheid Koffieresidu	Pure Africa	CIRCULAIR	2017
Haalbaarheid afvalscheiding	Autour-Circulus	CIRCULAIR	2017
Haalbaarheid Tiny House	Ministek vof	CIRCULAIR	2017
Recycling afvalwater	Toriel	CIRCULAIR	2017
Inzamelen en benutten THT voeding	Peeves	CIRCULAIR	2017
Haalbaarheid oesterzwammenkwekerij	Brans	CIRCULAIR	2017
Upgrade inzamelen GFT	MKB Deventer	CIRCULAIR	2017

4.3. Human Capital

Vanuit de Tafel Human Capital zijn tafelbijeenkomsten gehouden en bijdragen geleverd aan concrete initiatieven.

- Drie tafelbijeenkomsten met gemiddeld 25 deelnemers per tafel vanuit de drie o's
- Tien pitches van projecten en initiatieven voor bijdrage betere aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt
- Business advies aan vier initiatieven
- Bijdragen aan initiatieven en samenwerkingen in de regio om de afstand onderwijs arbeidsmarkt te verkleinen, onderwijs te vernieuwen, instroom in technologie onderwijs te bevorderen en meer instroom op vacatures in it, techniek, zorg en bouw.
Waaronder: Techniekpact, Technieklab, Aanjaagteam Werkt Zutphen, Aventus initiatieven, Gelderland Arbeidswijs, Banensprintplan Cleantech Regio (in ontwikkeling)
- City deal HBO onderwijs in de regio
- Activiteiten voortvloeiend uit Sociaal Akkoord zorg en welzijn
- Cleantech Battle CTT 2017
- Initiëren van de samenwerking om Arbeidsmarktonderzoek voor de Cleantech Regio en Noord Veluwe. Oplevering van rapportage begin 2018.

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD zijn er geen Human Capital projecten ondersteund in 2017, aangezien dit niet binnen de scope van de Omgevingsagenda valt.

4.4. Smart Industries

De Tafel Smart Industries wordt in de loop van 2018 verder ingevuld.

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD is er een project op het gebied innovatie ondersteund waarvoor ook een opdrachten is verstrekt.

Projectenlijst CTRD in 2017 geïnitieerd (subsidies)

Projectnaam	Aanvrager	Thema	Initiatie
Cleantech Lab	Divers	INNOVATIE	2017

Overzicht Opdrachten CTRD

Titel	Aanvrager	Thema	Initiatie
Uitwerking Cleantech Lab	Saxion	INNOVATIE	2017

4.5. Evenementen en communicatie

De Tafel Profileert is in de loop van 2017 opgeheven. De marketing- en communicatie-activiteiten vinden nu in de reguliere bedrijfsvoering plaats. CTRD heeft haar bijdrage geleverd aan diverse acties en activiteiten.

Vanuit de organisatie en het team communicatie zijn bijdragen geleverd aan de volgende activiteiten en concrete initiatieven.

- Proces samenvoeging communicatieteams en communicatiemiddelen Strategische Board en WGR, resulterend in de nieuwe website www.cleantechregio.nl januari 2017
- Bezoekersaantallen website 22.500 in 2017. Duidelijke piek rondom congres.
- Bereik nieuwsbrief van 3.185 adressen. Door toevoeging circa 700 adressen van e-zine Stedendriehoek Innoveert bijna 4.000 adressen eind 2017.
- Evaluatie e-zine Driehoeksverhouding met besluit tot opheffing begin 2018.
- Uitvoering Regio on tour voorjaar 2017 met rode draad energietransitie
- Succesvolle 4^e editie van het evenement Cleantech Tomorrow in Eerbeek met 850 aanmeldingen, waarvan 42% bedrijfsleven, 29% overheid, 10% non-profit, 7% inwoners, 7% onderwijs en 5% studenten

- Vanaf september maandelijkse informatiepagina Cleantech Regio in huis-aan-huis bladen t.b.v. uitbreiding doelgroepen met inwoners.

Vanuit onze uitvoeringsorganisatie CTRD zijn de volgende projecten ondersteund en opdrachten verstrekt:

Projectenlijst CTRD in 2017 geïnitieerd (subsidies)

Projectnaam	Aanvrager	Thema	Initiatie
Cleantech Community	CTRD	PROFIEL	2017
Cleantech Regio portfolio	CTRD	PROFIEL	2017
Cleantech Tomorrow 18	CTRD	PROFIEL	2017
Regionale Symbiose Oost Nederland	Partners Circles/CTRD/VNO	PROFIEL	2017

Overzicht Opdrachten CTRD uit vliegwiel

Titel	Aanvrager	Thema	Initiatie
Publicatie Made in Apeldoorn	MKB Deventer	PROFIEL	2017
Stand Cleantech Regio Provada	CTRD	PROFIEL	2017
Cleantech Tomorrow 2017	CTRD	PROFIEL	2017

5. Duiding rol en positie Strategische Board en resultaten

De Cleantech Regio overlapt met meerdere provincies, COROP-gebieden en andere statistische gebiedsindelingen. Het is niet eenvoudig om eenduidige informatie over onze regio samen te stellen. Dit speelt ons soms parten om goed cijfermateriaal boven water te krijgen.

'Cleantech' is bovendien nog een relatief jonge tak van sport: in 2014 is geïnterpreteerd dat er 130 bedrijven zijn in de regio die cleantech producten of diensten leveren, waar omstreeks 8.000 mensen werkzaam zijn, welke een omzet genereren van 2 miljard euro/jaar. Er is sindsdien (nog) geen nieuwe inventarisatie gemaakt. Maar 'cleantech' is breder dan dat: het is geen sector in de klassieke betekenis, het is een thema dat dwars door de vertrouwde sectorale indeling heenloopt: van bouwen tot milieuadvies en van chemie tot agrofood. Cleantech is dus meer dan louter 'energie' of 'afvalverwerking'.

Als Cleantech Regio hebben we de ambitie van een energieneutrale regio al voor het eerst in 2008 uitgesproken en we willen dit in 2030 bereikt hebben. In veel regio's en gemeenten wordt inmiddels ook gewerkt aan de verduurzaming van de samenleving. Daarin zijn we niet meer uniek, in onze doelstellingen voor 2030 wel.

Waar we ook in voorop lopen is de samenwerking aan deze gezamenlijke doelen tussen alle partijen in onze regio: ondernemers, overheden, onderwijs- en kennisinstellingen en de inwoners.

De rol van de Strategische Board is het creëren van een "ecoklimaat" waarbinnen deze noodzakelijke transitie mogelijk zijn. Het eigenaarschap van projecten en businesscases ligt vaak bij ondernemers, soms in samenwerking met elkaar of met publieke partijen, bij inwonercollectieven of bij overheden of onderwijs- en kennisinstellingen. Hierbij optimaliseren we het samenspel en ondersteunen initiatieven die passen binnen onze doelstellingen. Soms volstaat advisering en wegwijzen, soms is lobby noodzakelijk en soms kan de board bemiddelen bij het verkrijgen van benodigde subsidies of andere financiering.

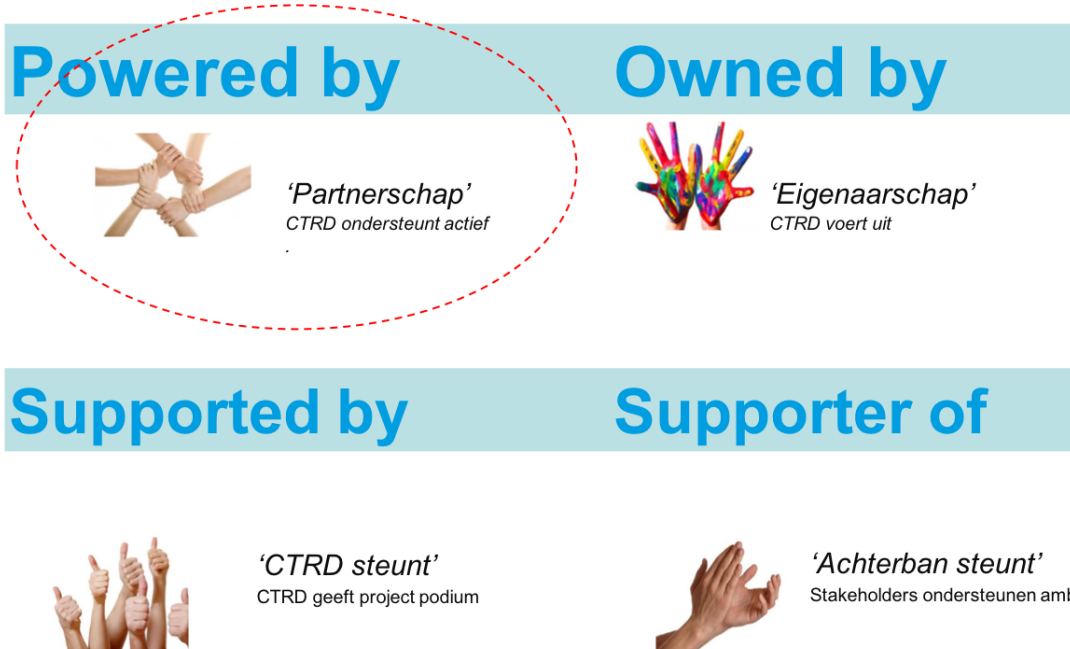
De ambities van de Cleantech Regio worden door alle spelers samen bereikt. Dit maakt het monitoren van de acties van de (partners van) de Board lastig, waardoor dit niet eenduidig en gemakkelijk is weer te geven.

Met de nieuwe Agenda Cleantech Regio hebben we inmiddels heldere doelen en ambities voor de periode 2019-2023 vastgesteld. Om de voortgang op deze ambities in beeld te brengen ontwikkelen we onze stedendriehoekindex in 2018 door naar een monitor voor de Cleantech Regio. Hierbij brengen we de resultaten die we direct kunnen meten in kaart, aangevuld met specifieke data uit andere monitoringssystemen die voor ons van toepassing zijn. Hierdoor zullen we meer kwantitatieve gegevens over de voortgang op onze ambities kunnen presenteren, welke we zullen aanvullen met kwalitatieve.

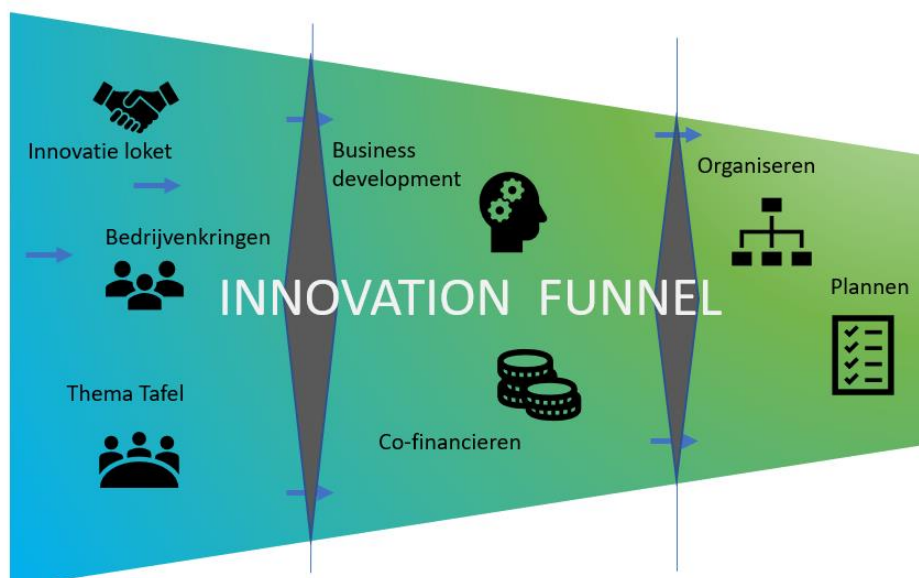

6. Cleantech Regio Development

CTRD is de uitvoeringsorganisatie van Strategische Board. CTRD werkt vraag gestuurd, jaagt aan, versnelt en stimuleert. Door het laden van projecten faciliteren we activiteiten die door investeringen door de markt tot impact kunnen leiden op de kernambities op de thema's energie, grondstoffen en human capital.

De innovatiefunnel beschrijft het proces van CTRD. De initiatieven worden opgehaald door de innovatie makelaars, bij de tafels, bij bedrijvenkringen en op uitnodiging van organisaties. De funnel wordt gevuld met talrijke initiatieven, waarvan een deel doorgezet wordt naar business development en mogelijk tot een project. In elke fase kan CTRD de initiatieven ondersteunen met kennis (business development), middelen (opdrachten subsidies) en projectmanagement.

De middelen worden beschikbaar gesteld door gemeenten van de WGR, door provincies Gelderland en Overijssel en door landelijke dan wel Europese programma's.

In de afgelopen twee jaar (CTRD is opgestart in 2016) heeft CTRD ca 100 initiatieven ondersteund om te komen tot impact op de doelstellingen. Een paar voorbeelden met een korte toelichting.

- Vergaderfabriek: 3D geprint gebouw levert vermindering van 40%CO2 uitstoot en zorg voor 75% minder bouwafval.
- Wijk van de toekomst: verduurzamen van energie voorziening van een jaren 70 woonwijk. Vermindering CO2 uitstoot door samen met werkgroep, wijkraad, deskundige platforms, en energieregisseur renovatie concepten uit-ontwikkelen en in de markt zetten.
- Groene kolenboer: groene energie voor iedereen, coöperatie voor inkoop, productie en verkoop van biomassa pellets
- Mestverwaarding: het kleinschalig omzetten van mest door vergisting in biogas . Biogas kan ingezet worden om aardgasvrij te worden
- Energieke regio: ondersteunen van bedrijven met het realiseren van energiebesparing en verduurzamen met de energiegebruik, voldoen aan Wet Milieubeheer en geld besparen. Begeleiding van business case en onafhankelijk advies.

Onder de eerder benoemde thema's hierboven zijn meerdere projecten en verstrekte opdrachten vanuit Cleantech Regio Development benoemd.

7. Bedrijfsvoering en organisatie

Samenstelling bestuur

Het bestuur van de Board bestond per 31 december 2017 uit de volgende leden:

- Andries Heidema (onafhankelijk voorzitter)
- Ineke van Oldeniel (lid, lid College van bestuur Saxion)
- Gideon Alewijnse (lid, voorzitter College van bestuur Aventus)
- Margien Storm van Leeuwen (lid, manager marketing/innovatie Bredenoord te Apeldoorn)
- Ronald van Wetering (lid, directeur bedrijven Rabobank Achterhoek)
- Johan Kruithof (lid, wethouder gemeente Apeldoorn)
- Erik Visser (lid, wethouder gemeente Epe)
- Rob Engbers (secretaris)

Adviestafels

De Board laat zich bijstaan door **adviestafels** op de verschillende onderwerpen van haar werkterrein. De kerntaak van tafels is het genereren van inspiratie/vernieuwing, het verzorgen van een antennefunctie in de regio en het (on)gevraagd adviseren van de Board.

De tafel **Human Capital** is in 2016 hernieuwd samengesteld uit de voormalige tafels Leert en Werkt. In afstemming met de arbeidsmarktregio/Factor Werk richt de tafel/de Board zich vooral op het niveau MBO-2 en hoger. Het duo-voorzitterschap van de tafel Human Capital is ingevuld door Gerrie van Sunder en Erik Haverkort. Tafelsecretaris is Martine Witteveen.

De tafel **Energietransitie** staat onder duo-voorzitterschap van Sebastiaan van 't Erve en Henk Mulder. Tafelsecretaris is Kees Verspui.

De tafel **Profileert** is in 2017 beëindigd.

De tafel **Circulair** is in september 2017 opgericht en staat inmiddels onder duo-voorzitterschap van Henk Knip en Dirk Schut. Tafelsecretaris is Gert Jan Koele

Begin 2018 is besloten dat er een tafel Smart Industries wordt ingericht in 2018.

Voor het thema **Innovatie en Business Development** is in 2017 een adviestafel gevormd met vertegenwoordigers vanuit bedrijfsleven, onderwijs/onderzoek en overheid.

Secretariaat

Het secretariaat van de Board is gevestigd in Twello, gemeente Voorst. Ondersteunende functies zoals communicatie, administratie en office-management worden in gezamenlijkheid met de WGR Stedendriehoek ingevuld. Gert Jan Koele was interim-secretaris tot 1 april 2017. Sinds die datum is Rob Engbers de secretaris van de Strategische Board.

Financiën

De regiogemeenten dragen financieel bij aan het functioneren van de Board met € 2,- per inwoner/per jaar. Ook de provincies Gelderland en Overijssel dragen substantieel bij. De balans en resultatenrekening over 2017 zijn separaat opvraagbaar bij het secretariaat van de Board.

Contactgegevens Strategische Board Stedendriehoek

Adres Postbus 120 7390 AC Twello
Mail info@cleantechregio.nl
Website www.cleantechregio.nl
Telefoon 0571279893
KvK nr/BTW nr KVK 59179465 BTW nr. NL853354285B01

Bijlage 1. Tafel Energietransitie

De tafel adviseert de Board vanuit een regionale transitieagenda, geïnspireerd door de routekaart Energietransitie Stedendriehoek. De tafel organiseert vanuit een kernteam sessies en legt verbindingen op vier transitiepaden:

1. Energieleverende gebouwde omgeving: woningbouw, bedrijfspanden en industriegebieden van energieconsument naar energieproducent.
2. Landelijk gebied als voedsel- én energieproducent: landelijk gebied heeft ruimte om een groot aandeel duurzame energie te produceren, rekening houdend met de bestaande voedselproductie en ruimtelijke kwaliteiten.
3. Duurzame mobiliteit en transport: vergroenen van vervoer door technologische verbeteringen, elektrisch rijden, duurzame productie van brandstoffen en een modal shift naar de meest duurzame modaliteiten (van vrachtwagen naar trein en/of schip).
4. Ondernemende regio: in dit pad staat de maatschappelijke dynamiek en de bedrijvigheid centraal en snijdt daarmee het dwars door de drie bovengenoemde paden. Voorbeelden hiervan zijn lokale energie coöperaties en energieleverende industrie.

De output van de tafelbijeenkomsten worden onder andere voorgelegd voor verdere ontwikkeling via Cleantech Regio Development.

In 2017 zijn tafelbijeenkomsten voor energietransitie georganiseerd voor de onderwerpen schone mobiliteit, energie coaching, energiebesparing bij bedrijven en energiemaatregelen bij monumenten. Voor schone mobiliteit lag de focus op ondernemen in duurzame mobiliteit en op de markt voor schone brandstoffen. Dit leverde een aantal aanbevelingen op voor de Cleantech regio om te kunnen inspelen op de verandering richting niet-fossiel vervoer en transport.

Bij energie coaching zijn we ingegaan op de vraag waarom mensen wel of niet energiemaatregelen in hun huis nemen en welke ervaringen zij hebben als dat wel gebeurt. Hieruit bleek hoe de sector van bouw en installatie op dit moment reageert en hoe door middel van bijvoorbeeld vraagbundeling de markt voor energiemaatregelen bij particulieren kan worden bevorderd. Deze tafelbijeenkomst werd georganiseerd in samenwerking met de Regionale Alliantie. Een constructie als het Woningabonnement is een krachtige manier om huizenbezitters uit te nodigen tot energiebesparende en –genererende maatregelen.

In de tafelbijeenkomst voor energiebesparing bij bedrijven is verkend hoe wij kunnen bevorderen dat in bedrijfsgebouwen maatregelen worden getroffen die bijdragen aan de regionale doelstellingen voor de transitie naar schone en duurzame opwekking en gebruik van energie. Daarbij is ook betrokken de wijze waarop vanuit het Gelders Energie Akkoord en Nieuwe Energie Overijssel wordt toegewerkt naar de verdere toepassing van de Wet Milieubeheer. MKB Energy check-up, het MKB energy abonnement en de samenwerking met de Energieke Regio zijn hierin ook belangrijke instrumenten om de doelen te helpen bereiken.

Voor monumentaal vastgoed is er behoefte om te bevorderen dat voor energietransitie benodigde maatregelen op een juiste wijze worden uitgevoerd. Daarbij is de beschikbaarheid van de juiste kennis en vaardigheden cruciaal. Ook informatievoorziening richting pandeigenaren en ketensamenwerking in de sector van bouw en installatie zijn van groot belang.

De uitkomsten van de tafelbijeenkomsten worden gebruikt om het realisatieprogramma energietransitie vraaggericht in te richten op de besproken thema's.

Verder is in 2017 voor energietransitie bijgedragen aan de mogelijke uitvoering van seismisch onderzoek voor diepe geothermie in het gebied van Eerbeek/Loenen waar veel papierindustrie is gevestigd, die een vraag naar warmte met een hoge temperatuur heeft maar ook mogelijkheden voor de levering van restwarmte aan de omgeving. Vergelijkbare oriëntaties lopen in Zutphen, Apeldoorn en Deventer. In Lochem is onder andere relevant de ontwikkeling van een gebiedszone volgens het concept van de Groene Fabriek. Ook is de totstandkoming van een energiekansenkaart in de A1 zone van grote potentie voor de energiedoelstelling van de Cleantech Regio.

Bijlage 2. Tafel Circulair

Eén van de regionale ambities is om in 2030 afvalvrij te zijn. Daarom is er in het najaar voor gekozen om de tafel Circulaire Economie in te stellen. Deze tafel zal verder worden opgebouwd rondom de verschillende thema's die op circulair gebied spelen en in 2018 van start gaan.

<i>Realisatie korte termijn doelen</i>	2014	2015	2016	2017	Cumul
Aantal kg restafval/inwoners/jaar	149	131	131	125	-16 %

Ten aanzien van de reductie van huishoudelijk restafval, is een forse stap voorwaarts gezet tussen 2014 en 2015. Het lijkt wat te stagneren in 2016, want in de meeste gemeenten blijft het aantal kilo's restafval ongeveer gelijk. In 2017 is er weer een stap(je) gemaakt. De doelstelling voor 2020 (100 kg/inw/jr) is echter nog steeds haalbaar.

Bij de tafel Circulair wordt gestreefd naar een duo-voorzitterschap. Eén van de voorzitters is in elk geval Henk Knip van Circulus-Berkeel. Ondertussen is ook bekend dat Dirk Schut van Smart Packaging Solutions de andere helft van het duo vormt. Tafelsecretaris is Gert Jan Koele.

Bijlage 3. Tafel Human Capital

Bij human capital gaat het over; jeugd in po-vo, beroepsonderwijs (v)mbo, hbo+ talenten en jongeren voor wie betaald werk niet vanzelfsprekend is; duurzame inzetbaarheid en mobiliteit van werknemers; sector gerelateerde vraagstukken zoals it, techniek, zorg; afstand tot de arbeidsmarkt.

Vanuit deze samenwerking heeft het secretariaat van de tafel human capital een aanjagende, verbindende, organiserende en mogelijkheden creërende rol.

Tafelsecretariaat heeft een rol in het ophalen van grote ontwikkelingen op gebied van arbeidsmarkt en onderwijs die van invloed zijn op de doelstellingen van de Cleantech Regio. Verbindende rol in de regio voor de partijen die aan de tafel zitten, maar nog meer naar initiatiefnemers van projecten of bedrijven. Mee helpen te realiseren van nieuwe initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen.

Afstemming en verbinden met de Provinciale partijen en de werkgeversdienstverlening arbeidsmarktregio c.q. Factor Werk. Concrete resultaten en bijdragen van de tafelsecretaris in de bovenstaande rollen zijn:

- In 2017 zijn er 3 tafelbijeenkomsten human capital geweest. 25 deelnemers gemiddeld per keer vanuit de 3 O's. 10 pitches van projecten, initiatieven om bij de te dragen aan betere aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt. Vervolg business advies aan 4 initiatieven.
- Bijdrage aan initiatieven en samenwerkingen in de regio om de afstand onderwijs arbeidsmarkt te verkleinen, onderwijs te vernieuwen, instroom in technologie onderwijs te bevorderen en meer instroom op vacatures in it, techniek, zorg en bouw. Waaronder: Techniekpact, Techniekfabriek, Aanjaagteam Werkt Zutphen, Aventus initiatieven, Gelderland Arbeidswijs, Banensprintplan Cleantech Regio (in ontwikkeling), City deal hbo onderwijs in de regio en activiteiten voortvloeiend uit Sociaal Akkoord zorg en welzijn, WOC challenge CTT2017
- Initiëren van de samenwerking om Arbeidsmarktonderzoek voor de Cleantech Regio en Noord Veluwe. Oplevering van rapportage begin 2018.

Bijlage 4. Tafel Profileert

De tafel Profileert is beëindigd in de loop van 2017. Na de start van de Board heeft deze Tafel een belangrijke bijdrage geleverd aan de profilering en de communicatie van de Board naar buiten. Dit zal verder vorm worden gegeven in het reguliere marketing- en communicatiebeleid vanuit de Board en haar werkorganisatie.

Bijlage 5. Strategische communicatie Cleantech Regio

Doelstellingen

Communicatie stond in 2017 in het teken van de volgende communicatiedoelstellingen:

1. Het beeld neerzetten van de Stedendriehoek als één sterke regio, zijnde de Cleantech Regio;
2. Het profileren van de regio Stedendriehoek als Cleantech Regio a. bekendheid genereren van het gebied als Cleantech Regio b. wij zijn Cleantech Regio c. wij zijn ambassadeur van Cleantech Regio
3. Het behouden c.q. versterken van draagvlak voor regionale samenwerking, vanuit de triple helix;
4. Het ondersteunen van de doelstellingen van Cleantech Regio Development op het gebied van profilering/rode loper beleid/acquisitie/lobby;
5. Het ondersteunen van de lobby vanuit de samenwerkende partners;
6. Zorgen dat de projectcommunicatie in lijn is met de overkoepelende communicatiestrategie vanuit Cleantech Regio Stedendriehoek.

Resultaten

Dit is een voortzetting van het in 2016 ingezette beleid om in de communicatie van zowel de Wgr regio Stedendriehoek als de Strategische Board Stedendriehoek de profilering als Cleantech Regio leidend te laten zijn.

Organisatie

Qua organisatie betekende dit dat de capaciteit van Wgr en Board op gebied van communicatie is samengevoegd in één centraal communicatieteam Cleantech Regio. In 2017 is het team goed op elkaar ingespeeld en wordt het team door de verschillende organisatie-onderdelen vanuit zowel Board als wgr goed gevonden. In 2016 was al begonnen aan een grote operatie om de verschillende communicatiemiddelen vanuit de Wgr Stedendriehoek, Strategische Board Stedendriehoek en Cleantech Regio te bundelen. Concreet hield dit in dat de verschillende nieuwsbrieven gebundeld zijn in één nieuwsbrief Cleantech Regio, de sociale media accounts (Twitter, Facebook, LinkedIn) ook gebundeld zijn in één account voor Cleantech Regio en de verschillende websites www.maakhetindestedendriehoek.nl, www.regiostedendriehoek.nl en www.cleantechregio.nl ook zijn vertaald naar een nieuwe website www.cleantechregio.nl. Deze vernieuwde website is begin januari 2017 live gegaan.

Online communicatie

Website

Qua bezoekersaantallen van de website betekent dit het volgende:

Uit de statistieken van 2017 kan geconcludeerd worden, dat het bezoekersaantal in een jaar tijd ruim 22.500 is geweest. In april 2017, rondom het Cleantech Tomorrow Congres is een piek te zien. Dit zien we ook bij de verzending van de nieuwsbrief. Op die momenten is het aantal bezoekers aan de website ook hoger.

Nieuwsbrief en e-zine

De mailinglist van de nieuwsbrief bestaat uit 3185 adressen. Eind 2017 zijn ook ongeveer 700 abonnees van het e-zine van Stedendriehoek Innoveert hieraan toegevoegd.

De statistieken voor de nieuwsbrief geven weer dat gemiddeld 25% van de artikelen via de mail geopend worden. Gemiddeld 30% van de gebruikers, die de mail geopend hebben, klikken op een link.

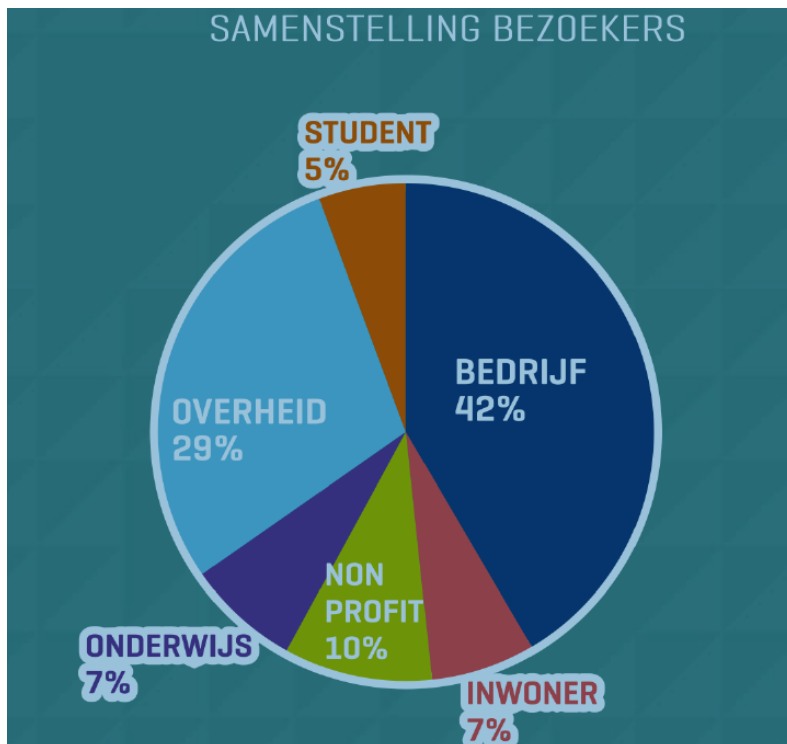
Voor het e-zine Driehoeksverhouding hebben we een onderzoek uitgevoerd naar de waardering. Dit is zowel een kwantitatief als een kwalitatief onderzoek. De resultaten hieruit geven aanleiding tot een heroriëntatie op dit middel. Dit zal in 2018 tot gevolg hebben dat we met het middel e-zine Driehoeksverhouding gaan stoppen en de relevante inhoud op andere manieren gaan delen met onze doelgroepen. De sociale media zullen hierbij een grotere rol krijgen

Regio on tour

In het voorjaar van 2017 is aan alle gemeenten een bezoek gebracht door bestuur wgr en Board. Het onderwerp energietransitie was de rode draad, zowel vanuit regionaal als vanuit lokaal perspectief. In de opzet van het programma was maatwerk per gemeente. Naast de raadsleden waren er ook vertegenwoordigers van bedrijfsleven en onderwijs en onderzoek aanwezig.

Cleantech Tomorrow

Aan de organisatie van het congres Cleantech Tomorrow en het werven van deelnemers is door het centrale communicatieteam in 2017 voor het eerst een substantiële bijdrage geleverd. Voor het congres op 4 april in Eerbeek hadden 850 bezoekers zich aangemeld.

Marketingcommunicatie

Door het bestuur van de Wgr en dat van de Board is een beleidsnotitie over marketingcommunicatie vastgesteld. Dit betekent dat vanuit het centrale communicatieteam voor relevante programma's en/of projecten ook de modaliteit marketingcommunicatie in de communicatiemix wordt meegenomen. Publiekscommunicatie wordt ook belangrijker voor de Cleantech Regio. Uiteindelijk zijn de inwoners belangrijke sleutels in het bereiken van de duurzaamheidsdoelstellingen van de Cleantech Regio. Om voor deze publiekscommunicatie een bodem te leggen is vanaf september maandelijks een informatiepagina vanuit de Cleantech Regio in het huis aan huis blad Stedendriehoek gevuld. Omdat dit blad niet in de gemeente Lochem verschijnt wordt daar doorgeplaatst in het huis aan huis blad De Gids.